

Sygn. akt: I C 414/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Przemysław Jagosz
Protokolant:	sekr. Magdalena Sasin

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2021 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **W. G.**

przeciwko C. K.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 142.609,80 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 24.06.2019 r. do dnia zapłaty,

II. oddala powództwo w pozostałej części,

III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 4.658 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia wyroku,

IV. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w O. nieuiszczone w części koszty sądowe:

a) w kwocie 6.835 zł - od powódki z roszczenia zasądzonego w pkt I,

b) w kwocie 8.700 zł – od pozwanego.

Sygn. akt: I C 414/19

UZASADNIENIE

Powódka żądała od małoletniego pozwanego kwoty 255.778,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 20.05.2018 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu wyjaśniła, że domaga się zapłaty zachowku po zmarłym ojcu. Pomimo powołania do spadku z mocy ustawy nie uzyskała zachowku w należnej jej wysokości, gdyż przed śmiercią spadkodawca dokonał darowizny nieruchomości na rzecz swojego syna, a ojca pozwanego, który zmarł przed spadkodawcą, ale przed śmiercią darował tę nieruchomość pozwanemu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powódki i zakwestionował sposób obliczenia zachowku, wskazując nadto, że powódka również otrzymała od spadkodawcy darowizny.

Sąd ustalił, co następuje:

Z. K. (1), zmarły w dniu 8.04.2014 r., miał troje dzieci: R. K. (1), I. K. i powódkę - W. G..

R. K. (1) zmarł przed śmiercią ojca, w dniu 23.01.2007 r., i pozostawił po sobie jedyne dziecko – pozwanego C. K..

Spadek po zmarłym Z. K. (1) na podstawie ustawy nabyły:

- powódka,

- I. K.,

- pozwany C. K.,

w częściach po 1/3 każdy z nich, wszyscy z dobrodziejstwem inwentarza.

(bezsporne, odpis skrócony aktu zgonu Z. K. k. 42, odpis skrócony aktu zgonu R. K. k. 43, postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie X Ns 603/15 k. 41)

Według spisu inwentarza – sporządzonego przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w O. - na dzień śmierci spadkodawcy do jego majątku wchodziły:

- 1) udział wynoszący 1/2 w nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny - objęty księgą wieczystą nr (...),
- 2) udział wynoszący 1/2 w nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny - objęty księgą wieczystą nr (...),
- 3) udział 1/2 w samochodzie osobowym marki O. (...) nr rej. (...),

a nadto długi wobec (...) Sp. z o.o. w kwocie 15.769,88 zł.

Wartość czystego spadku oszacowano na kwotę 105.180,12 zł.

(protokół ze spisu inwentarza po zmarłym Z. K. (1) k. 49-50)

Z ostatecznie bezspornych wyjaśnień stron i dołączonych dokumentów wynika, że długi zmarłego wraz z odsetkami należnymi do dnia jego śmierci (po tej dacie odsetki dotyczyły bowiem jego spadkobierców) obejmowały:

a) kwotę 16.105,37 zł (należność główna: 7.871,32 zł oraz odsetki ustawowe do dnia 8.04.2014 r.: 8.234,05 zł) - wobec (...) Sp. z o.o.,

b) kwotę 57.046,23 zł (należność główna: 23.160,78 zł, odsetki ustawowe do dnia 8.04.2014 r.: 33.885,45 zł) - wobec Banku (...) S. A. w W.,

tj. łącznie 73.151,60 zł.

(bezsporne, pismo powódki k. 160, wnioski o wszczęcie postępowania egzekucyjnego k. 99-100 oraz k. 54-55, pismo Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym (...) Olsztynie z 23.11.2017 r. k. 67, zawiadomienia o wszczęciu egzekucji k. 78-82, wezwania do zapłaty należności k. 83-85, postanowienia k. 166-169)

W dniu 13.02.2004 r. spadkodawca dokonał darowizny na rzecz syna R. K. (1), której przedmiotem była nieruchomość położona w O. i objęta księgą wieczystą nr (...). W treści aktu notarialnego wskazano, że nieruchomość jest zabudowana

budynkiem gospodarczym – murowanym w stanie do remontu, a wartość darowizny określono na łączną kwotę 90.600 zł.

(akt notarialny Rep. A Nr (...) k. 51-52)

Według stanu na dzień 8.04.2014 r. (dzień śmierci spadkodawcy) i według cen na dzień wyceny wartość rynkowa:

I. wchodzących w skład spadku;

a) udziału 1/2 części nieruchomości lokalowej o nr KW (...) wynosi **83.011** zł (por. opinia biegłej),

b) udziału 1/2 części nieruchomości lokalowej o nr KW (...) wynosi **78.595** zł (por. opinia biegłej),

c) udziału 1/2 w samochodzie osobowym marki O. (...) nr rej. (...) wynosi **3.000** zł (bezsporne)

II. nie wchodzącej w skład spadku:

d) zabudowanej nieruchomości rolnej oznaczonej numerami działek (...) o nr KW (...) wynosi **947.113** zł (por. opinia biegłej).

(opinia biegłego z zakresu wyceny i szacowania nieruchomości k. 331-479, opinia uzupełniająca k. 520-524)

W dniu 29.03.2019 r. powódka złożyła w Sądzie Rejonowym w O. zawezwanie do zawarcia próby ugodowej w sprawie o zapłatę zachowku w kwocie 300.000 zł.

Na posiedzeniu przed sądem w dniu 24.06.2019 r. pomiędzy stronami nie doszło do zawarcia ugody.

(wniosek o zawezwanie do próby ugodowej k. 44, protokół k. 25)

Sąd zważył, co następuje:

Ponieważ roszczenie powódki dotyczyło zachowku, a przy tym żadna ze stron nie kwestionowała poszczególnych składników składających się na masę spadkową, w pierwszej kolejności, jako najdalej idący, należało rozważyć podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia. Uwzględnienie tego zarzutu czyniłoby bowiem bezprzedmiotowym dalsze rozważania co do wysokości należnego powódce zachowku.

I. Przedawnienie roszczenia

Zgodnie z art. 1007 § 2 Kodeksu cywilnego (k.c.) roszczenia z tytułu zachowku w sytuacji dziedziczenia ustawowego przedawniają się z upływem lat 5 od otwarcia spadku, czyli śmierci spadkodawcy (por. wyrok SN z dn. 10.03.2011 r., V CSK 283/10 oraz art. 924 k.c.).

Poza sporem było, że powódka i pozwany nabyli spadek na podstawie ustawy, zaś śmierć spadkodawcy nastąpiła w dniu 8.04.2014 r. Termin przedawnienia liczony od tej daty upływałby z dniem 8.04.2019 r.

Pozew wprawdzie został wniesiony w dniu 24.07.2019 r., jednak nastąpiło to po skutecznym zawezwaniu pozwanego do zawarcia próby ugodowej, co - zgodnie z art. 123 § 1 pkt. 1 k.c. - przerwało bieg przedawnienia, który na nowo rozpoczął się dopiero z chwilą zakończenia postępowania ugodowego.

Wniosek o zawezwanie do próby ugodowej w sprawie o zapłatę zachowku wpłynął do Sądu Rejonowego w O. w dniu 29.03.2019 r. We wniosku w sposób jednoznaczny oznaczono przedmiot żądania (zachówek) i jego wysokość (300.000 zł). Na posiedzeniu Sądu w dniu 24.06.2019 r. nie doszło do zawarcia ugody, co oznacza, że licząc od tej daty roszczenie o zapłatę zachowku w wysokości 300.000 zł, przedawniłoby się z dniem 24.06.2024 r.

Skoro pozew o zapłatę niższej kwoty wniesiono przed tą ostatnią datą zarzut przedawnienia nie mógł zostać uwzględniony, co uzasadniało przystąpienie do rozważań o zasadności roszczenia i wysokości ewentualnie należnego powódce zachowku.

II. *Zachowek*

Zgodnie z art. 991 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek), przy czym, jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Poza sporem było, że spadek na podstawie ustawy nabyła powódka, pozwany oraz jeszcze jedna córka spadkodawcy – każde po 1/3 części.

Oznacza to, że ewentualny zachowek należny powódce, gdyby nie uzyskała go w postaci zapisu lub powołania do spadku, wynosił połowę tego udziału, czyli 1/6 wartości całego spadku powiększonej o darowizny i zapisy, a pomniejszonej o długi spadkowe (art. 993 i nast. k.c.). W dacie śmierci ojca powódka była bowiem pełnoletnie i zdolna do pracy.

Bezspornym było również, że pozwany na skutek śmierci swojego ojca - R. K. (1), jako jego następca (spadkobierca) wstąpił w sytuację zmarłego, w tym w ciążące na nim obowiązki, które przepisy prawa spadkowego wiążą z otrzymaniem darowizny. W tym zakresie mieści się również obowiązek zaspokojenia roszczenia o zachowek po Z. K. (1), który obciążałby R. K. (1) w związku z otrzymaną od niego darowizną. Obowiązek ten dotyczy bowiem również następców prawnych obdarowanego także wówczas, gdy obdarowany zmarł przed otwarciem spadku po darczyńcy – jak to miało miejsce w sprawie niniejszej (por. w tej mierze uzasadnienie wyroku SN z dnia 13.04.2018 r., I CSK 381/17).

W tym stanie rzeczy należało przyjąć, że o ile powódka nie otrzymała należnego jej zachowku w całości w formie powołania do spadku (tj. z majątku spadkowego), darowizny lub zapisu, mogła domagać się zapłaty sumy potrzebnej do jego pokrycia lub uzupełnienia od pozwanego i innych spadkobierców – z ewentualnym ograniczeniem ich odpowiedzialności do wysokości nadwyżki przekraczającej ich własny zachowek (art. 999 k.c.), względnie do wartości stanu czynnego spadku w przypadku przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1031 § 2 k.c.), przy czym odpowiedzialność tych osób – wobec braku działu spadku miałyby charakter solidarny (art. 1034 § 1 k.c.).

W realiach niniejszej sprawy, gdyby powódka nie mogła otrzymać całości zachowku od pozwanego, jako spadkobiercy, ponosiłby on również odpowiedzialność z tego tytułu na podstawie art. 1000 k.c. – w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny otrzymanej od swojego ojca, który otrzymał ją od spadkodawcy (por. powołany wyżej wyrok SN w sprawie I CSK 381/17).

III. *Obliczenie wysokości zachowku*

Przechodząc do obliczenia należnego powódce zachowku, w pierwszej kolejności należało ustalić wartość spadku po Z. K. (1) powiększoną zgodnie z art. 993-995 k.c. o wartości dokonanych przez spadkodawcę zapisów windykacyjnych i darowizn, a pomniejszoną o długi spadkowe.

Pomiędzy stronami nie było sporu, że wartość spadku obejmowała udział 1/2 w samochodzie osobowym marki O. (...) o wartości 3.000 zł oraz długi spadkowe w łącznej wysokości 73 151,60 zł. Sporna pozostawała wartość nieruchomości spadkowych oraz dokonanej przez spadkodawcę darowizny.

Celem oszacowania wartości nieruchomości (w tym stanowiącej przedmiot darowizny) dopuszczono dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego, którego szacunki przedstawiono wyżej. W ocenie Sądu opinia jest rzetelna, jasna, nie zawiera sprzeczności ani luk. Biegła w sposób przekonywujący uzasadniła wnioski zawarte w opinii oraz w sposób merytoryczny ustosunkowała się do podniesionych przez pozwanego zastrzeżeń w pisemnej opinii uzupełniającej, w której szczegółowo i przekonująco wyjaśniła, w jaki sposób uwzględniła w opinii położenie i przebieg napowietrznych linii energetycznych i słupów na terenie nieruchomości oraz istnienie wiat – trwale związanych z gruntem i stanowiących jego części składowe.

Sąd nie znalazł nadto podstaw do kwestionowania przyjętej przez biegłą metody wyceny, która wynika z położenia szacowanych nieruchomości oraz stanem, w jakiej się znajduje i brakiem odpowiedniej liczby transakcji dotyczących nieruchomości podobnych na tym obszarze. Powyższe zatem czyni bezzasadnym powoływanie się przez stronę pozwaną na poszerzenie o rynki nieruchomości województw sąsiednich, które nie odzwierciedlają położenia czy też aktualnego rynku danej nieruchomości i nie prowadziłyby to do ustalenia faktycznej wartości nieruchomości.

Uznając zatem wnioski opinii za miarodajne do dalszych ustaleń, należało przyjąć, że szacunkowa wartość wchodzących w skład spadku udziałów w nieruchomości wynosi łącznie **161.606 zł**, na co składa się:

- udział 1/2 w nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny o nr KW (...) o wartości rynkowej 78.595 zł,
- udział 1/2 w nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny o nr KW (...) o wartości rynkowej 83.011 zł.

Po doliczeniu wartości udziału w samochodzie O. (...) (3.000 zł) do dalszych rozważań należało przyjąć kwotę **164.606 zł** i zgodnie z przepisami art. 991- 995 k.c. o podstawy obliczenia zachowku doliczyć wartość darowizn poczynionych przez spadkodawcę według stanu przedmiotu darowizny z daty jej dokonania, a według wartości z chwili ustalania zachowku.

Zgodnie z opinią biegłej szacunkowa wartość nieruchomości darowanej ojcu pozwanego wynosi kwotę **947.113 zł**, którą należy doliczyć do podstawy obliczenia zachowku i co daje łącznie kwotę **1.111.719 zł**.

W sprawie nie przedstawiono przekonujących i wiarygodnych dowodów, że powódka otrzymała od spadkodawcy darowizny doliczane do podstawy obliczenia zachowku lub zaliczane na zachówek. Pozwany wprawdzie podnosił, że miała otrzymać pieniądze, z których sfinansowała zakup lokalu mieszkalnego oraz sklepu na targowisku miejskim, jednak z żadnych dowodów nie wynika, jakie konkretnie kwoty miały być jej przekazane przez spadkodawcę. Jedynym źródłem informacji na ten temat był mąż matki pozwanego, który miał o tym dowiedzieć się od zmarłego, jednak bez żadnych szczegółów na temat konkretnych kwot darowizny. Twierdzenia o darowiznach nie potwierdzają również informacje zasięgnięte z organów skarbowych (k. 249). Powódka natomiast przedstawiła źródła finansowania zakupu nieruchomości, przedkładając na tę okoliczność umowy zawierane niedalekim czasie od kupna nieruchomości z Zakładowym Funduszem Świadczeń Socjalnych.

Reasumując, nie ujawniono okoliczności, które świadczyłyby, że zmarły poczynił na rzecz powódki jakiegokolwiek darowizny bądź zapisy windykacyjne, podlegające zaliczeniu na należny jej zachówek.

W dalszym kroku wskazaną wyżej podstawę obliczenia zachowku (**1.111.719 zł**) należało pomniejszyć o długi spadkowe **73.151,60 zł**.

Po tym działaniu podstawa obliczenia zachowku wynosi kwotę **1.038.567,40 zł**.

Jak już wskazano, powódce należał się zachówek w wysokości 1/6 wartości całego spadku powiększonej o darowizny i zapisy, a pomniejszonej o długi spadkowe, co stanowi kwotę **173.094,60 zł** (w zaokrągleniu do pełnego grosza).

Na zachówek należny powódce należało jednak zaliczyć wartość udziału, w jakim została powołana do spadku na podstawie ustawy. Udział ten wynosił 1/3, a majątek spadkowy obejmowały aktywa na łączną kwotę 164.606 zł (udziały w lokalach mieszkalnych i w samochodzie) oraz pasywa w kwocie 73.151,60 zł (długi zmarłego).

W ramach powołania do spadku w 1/3 wartość majątku, jaki przypadł powódce, wynosiła zatem **30.484,80 zł** (164.606 zł minus 73.151,60 zł = 91.454,40 x 1/3).

Zaliczenie tej kwoty na poczet należnego powódce zachowku oznacza, że jego uzupełnienie powinno nastąpić o kwotę **142 609,80 zł** (173.094,60 zł minus 30.484,80 zł).

Z opisanych przyczyn i na podstawie powołanych przepisów powództwo uwzględniono do takiej właśnie kwoty (pkt I sentencji wyroku) i oddalono je w dalej idącym zakresie (pkt II sentencji wyroku).

O odsetkach za opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. W ocenie Sądu, po tym jak pozwany wezwano do zapłaty zachowku w ramach zawezwania do próby ugodowej, do dnia posiedzenia w sądu w tym przedmiocie pozwany dysponował dostatecznym czasem na spełnienie świadczenia. Skoro między stronami nie doszło do porozumienia, a pozwany świadczenia nie spełnił, od tej daty znalazł się w opóźnieniu, uzasadniającym żądanie odsetek z tego tytułu.

Z uwagi na wynik procesu, który powódka wygrała w 56 % swojego żądania, koszty procesu między stronami rozliczono proporcjonalnie do tego wyniku.

Po stronie powódki koszty te stanowiły kwotę 16.817 zł i obejmowały częściowo uiszczoną opłatę od pozwu (3.000 zł), zaliczkę w kwocie 3.000 zł wydatkowaną w całości na wynagrodzenie biegłej, opłatę za pełnomocnictwo (17 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika, ustalone na podstawie § 2 pkt. 7 w zw. z § 15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (10.800 zł).

Stopień uwzględnienia roszczeń powódki uzasadniał te koszty w 56%, tj. do kwoty 9.417 zł.

Po stronie pozwanego koszty procesu obejmowały opłatę za pełnomocnictwo (17 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego według takiej samej stawki (10.800 zł).

Stopień uwzględnienia stanowiska pozwanego uzasadniał te koszty w 44%, tj. do kwoty 4.759 zł.

Różnica tych kwot wypada na korzyść powódki, dlatego na jej rzecz zasądzono zwrot kosztów procesu w kwocie 4.658 zł.

O nieuiszczonych kosztach sądowych w kwocie 15.535,18 zł (część opłaty od pozwu, od której powódka była zwolniona oraz część wynagrodzenia biegłej pokryta ze środków Skarbu Państwa - k. 486 i k. 530) orzeczono na podstawie art. 113. Ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c., decydując o ich ściągnięciu od stron proporcjonalnie od stopnia, w jakim uległy w swoich żądaniach. Z tej przyczyny od powódki nakazano ściągnąć 44%, a od pozwanego 56% (odpowiednio 6.835 zł i 8.700 zł).